

Krachtlijnen Preventieve Gezondheidszorg

Inleiding

Preventieve gezondheidszorg is naast “leren en studeren, psychosociaal functioneren en onderwijsloopbaan” één van de vier werkingsdomeinen van het CLB.

De Centra voor Leerlingenbegeleiding van het Gemeenschapsonderwijs benaderen het werkdomein preventieve gezondheidszorg vanuit holistisch perspectief overeenkomstig de visie op gezondheid gehanteerd door de CLB's van het GO.

Deze visie houdt enerzijds in dat de 4 begeleidingsdomeinen van het CLB-decreet op een evenwichtige manier op elkaar afgestemd worden en anderzijds dat het een essentiële opdracht van het CLB is om de school te ondersteunen bij het ontwikkelen van een schoolgezondheidsbeleid. De structurele benadering is hierbij belangrijker dan de aandacht die besteed wordt aan het gedrag van de individuele leerling.

Verder bepaalt het CLB-decreet dat het *CLB subsidiair* werkt ten aanzien van de school en de ouders voor wat betreft opvoeding en gezondheid van leerlingen. Daar waar de vroegere PMS-medewerkers instonden voor gezondheidsvoorlichting &-bevordering op school wordt de taak nu toebedeeld aan het schoolpersoneel. Binnen onderwijs is er op vlak van gezondheidsvoorlichting en –opvoeding een regelgeving met betrekking tot de vakoverschrijdende eindtermen voor het secundair onderwijs en de ontwikkelingsdoelen voor het basisonderwijs. Hierin wordt enkel beschreven wat bereikt dient te worden en niet hoe de school dit kan realiseren.

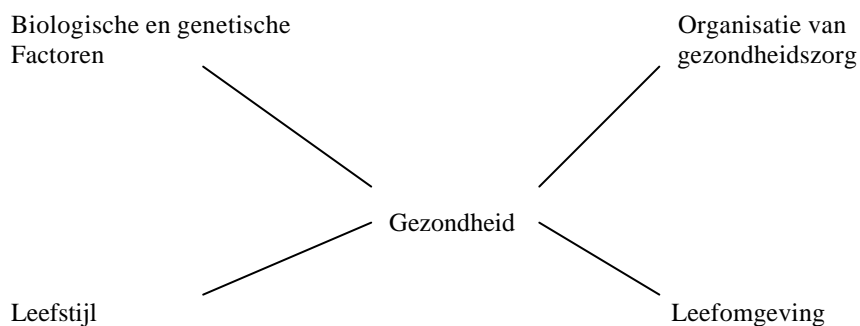
Wat wordt er bedoeld met “gezondheid”?

De Wereldgezondheidsorganisatie beschrijft gezondheid als het fysisch, psychisch en sociaal welzijn van een individu, een groep of een gemeenschap. ***Gezondheid wordt dus niet enkel gezien als afwezigheid van ziekte, maar veeleer als een positieve bron van kwaliteitsvol leven.*** Zo levert gezondheid een belangrijke bijdrage tot het bereiken van iemands levensdoelen. Wanneer er zich gezondheidsproblemen voordoen, dient de impact ervan op een schoolloopbaan beperkt te worden. De *relatie* tussen *gezondheid* en de

onderwijsloopbaan is ontegensprekelijk en wederzijds. Gezonde kinderen hebben meer kans op een vloeiende schoolloopbaan. Er is ook een verband vast te stellen tussen het behaalde onderwijsniveau en de toekomstige gezondheid van het individu. In dit kader is het nodig de factoren die een negatieve invloed hebben op de schoolloopbaan te beperken.

Op welke manier kunnen we gezondheid beïnvloeden?

Volgens het denkkader dat de Vlaamse Gezondheidsraad hanteert in het Jaarverslag van 1999 is het gezondheidsniveau van de bevolking niet enkel afhankelijk van de omvang en de structuur van het gezondheidszorgsysteem, maar ook van de biologische en genetische factoren, leefstijl en factoren in de sociale en fysische omgeving.

Denkkader van de Vlaamse Gezondheidsraad (op basis van het model van Lalonde)

Vooreerst wordt gezondheid bepaald door het *genetisch* potentieel dat bij de conceptie wordt doorgegeven. Deze *biologische* factoren komen aan bod tijdens de medische consulten en bij het vaccineren.

Een tweede cluster van factoren die invloed uitoefenen op gezondheid is te detecteren in de *leefomgeving*. Onder ‘omgeving’ verstaan we enerzijds de fysische en anderzijds de sociale omgeving. In het kader van de fysische omgeving dient men bijvoorbeeld aandacht te hebben voor de veiligheid op de speelplaats. Als sociale omgeving van de leerling beschouwen wij het gezin, de schoolcontext en de peergroup. In functie hiervan ondersteunt het CLB de school in het bevorderen van de goede relaties tussen leerlingen, leerkrachten, schoolleiding, ouders en de gemeenschap als geheel. Om het subsidiariteitsprincipe waar te maken is afstemming tussen school en CLB nodig zodat duidelijk is wie wat doet.

Een derde factor waarvan de impact steeds duidelijker wordt is de *leefstijl* van de betrokkene. Hiermee wordt het gedrag van de leerling bedoeld.

Tevens bestaat er ook een relatie tussen gezondheid en de wijze waarop de *gezondheidszorg* is georganiseerd. Doordat de Centra voor Leerlingenbegeleiding een brugfunctie vervullen

binnen een aanwijsbaar netwerk met derden dragen zij bij tot de toegankelijkheid en de bereikbaarheid van deze diensten.

De CLB's zijn goed geplaatst om alle jongeren via de school te bereiken. Zij bieden een verplicht basispakket inzake preventieve gezondheidszorg aan dat een non-discriminatiebeleid garandeert. Hierbij gaat het voornamelijk om de opvolging van de lichamelijke conditie tijdens de consulten en bij het vaccineren. De toegang tot deze gezondheidszorg is voor iedereen gelijk en gratis.

De samenstelling van de personeelsformatie maakt het mogelijk dat onze tussenkomsten vanuit verschillende invalshoeken worden benaderd. Het stimuleert het multidisciplinair denken en handelen. De mogelijkheid moet echter voorzien worden dat de leden van een team tenminste de kans krijgen mekaar op een bepaald moment te ontmoeten zodanig dat een vlot overleg mogelijk is.

Wanneer de school initiatieven neemt omtrent gezondheidsbevordering is participatie van leerlingen en ouders onontbeerlijk. Dit doen we niet enkel omdat het als waarde opgenomen is in het Pedagogisch Project van het Gemeenschapsonderwijs, maar ook omdat het de efficiëntie van de actie verhoogt.

Uit persoonlijke contacten blijkt dat de partners van het CLB heel onduidelijke verwachtingen hebben rond de CLB-opdracht.

Er dient dringend werk gemaakt te worden van de profilering, de positionering van het CLB tegenover de school en andere hulpverleningsdiensten. De *communicatie* hierover wordt best strategisch aangepakt.

In dit kader past het project *Integrale Jeugdhulpverlening* dat een aanzet is tot afstemming tussen onderwijs en andere sectoren met name: Kind en Gezin, Vlaams Fonds voor Sociale integratie voor Personen met een Handicap, Centrum Algemeen Welzijnswerk, Centrum Geestelijke Gezondheidszorg en Centrum Bijzondere Jeugdzorg.

Hoe preventieve gezondheidszorg bij en voor leerlingen concretiseren?

Hoe preventieve gezondheidszorg bij en voor leerlingen kan gerealiseerd worden is een agendapunt bij de bespreking van het beleidsplan en de afsprakennota tussen school en CLB. Tabel 1 geeft een overzicht over welke taken de verschillende actoren kunnen opnemen in het kader van leerlingenbegeleiding op het vlak van preventieve gezondheidszorg. Deze tabel is

echter niet exhaustief opgesteld; integendeel zelfs. Het dient als hulpmiddel bij bespreking tussen school en CLB waarbij de autonomie van beide partners niet wordt verloochend. Het is aan de individuele teams om met hun scholen de praktische taakverdeling vast te leggen in de afsprakennota.

Tabel 1: Taken binnen leerlingenbegeleiding op het vlak van preventieve gezondheidszorg

	CLB	Leerlingen	Ouders	School	Beleid
Algemeen, bijzonder en gericht consult	<ul style="list-style-type: none"> - Praktische organisatie in overleg met de school - Interpretatie en anamnese van de ontvangen gegevens - Uitvoeren van het consult door paramedisch werker en/of arts - Gegevens registreren - Meedelen van de bevindingen - Follow-up 	<ul style="list-style-type: none"> - Persoonlijke gegevens verstrekken - Aanwezigheid en medewerking 	<ul style="list-style-type: none"> - Gegevens verstrekken (vragenlijst of gesprek) - Medewerking verlenen 	<ul style="list-style-type: none"> - Lokalen voorzien die aan minimale kwaliteitseisen voldoen (privacy, hygiëne en betrouwbaarheid onderzoeksresultaten) - Logistieke en organisatorische ondersteuning bieden - Observatiegegevens meedelen 	<ul style="list-style-type: none"> - Bepaalt de te registreren gegevens - Verwerken van geregistreerde gegevens in functie van epidemiologische gegevens en gezondheidsindicatoren - Conclusies trekken - Beleidsmaatregelen treffen - Duidelijkheid scheppen rond opvolgen van leerlingen die stage vervullen in het kader van hun opleiding

	CLB	Leerlingen	Ouders	School	Beleid
Vaccinaties	<ul style="list-style-type: none"> - Verwerking van de ontvangen gegevens - Voorbereiden en uitvoeren van de vaccinatie - Registratie - Gevraagde gegevens doorspelen aan beleid 	<ul style="list-style-type: none"> - Gegevens bezorgen - Aanwezig zijn voor vaccinatie 	<ul style="list-style-type: none"> - Vaccinatiegegevens bezorgen - Toestemming verlenen 	<ul style="list-style-type: none"> - Lokalen voorzien die aan minimale kwaliteitseisen voldoen (privacy, hygiëne) wanneer de vaccinatie doorgaat op school - Logistieke en organisatorische ondersteuning bieden 	<ul style="list-style-type: none"> - CLB's tijdig informeren bij wijzigingen in het vaccinatiebeleid - Zorgen voor de beschikbaarheid van de vaccinaties - De te registreren gegevens bepalen en verwerken - De vijfde gezondheidsdoelstelling <i>'In het jaar 2002 moet de preventie van infectieziekten op significante wijze worden verbeterd, met name door het verder verhogen van de vaccinatiegraad voor aandoeningen als polio, kinkhoest, tetanus, difterie, mazelen, bof en rubella'</i> evalueren

	CLB	Leerlingen	Ouders	School	Beleid
Profylaxe	<ul style="list-style-type: none"> - Informeert zich over de melding - Neemt indien nodig contact op met de gezondheidsinspectie - Ondersteunt de school bij het informeren van schoolpersoneel, ouders en leerlingen en bij het nemen van maatregelen (stappenplannen, modelbrieven, ...) - Neemt indien nodig contact op met de arbeidsgeneeskundige dienst van de school voor wat betreft de profylaxe van het schoolpersoneel en leerlingen/stagiairs 	<ul style="list-style-type: none"> - Profylactische maatregelen opvolgen 	<ul style="list-style-type: none"> - Besmettelijke aandoeningen melden aan de school - Profylactische maatregelen opvolgen 	<ul style="list-style-type: none"> - Het CLB informeren bij melding of vermoeden van een besmettelijke aandoening - Profylactisch maatregelen uitvoeren in overleg met het CLB 	<ul style="list-style-type: none"> - Bepaalt de te nemen voorzorgsmaatregelen - Bepaalt indien nodig bijkomende maatregelen om de volksgezondheid te vrijwaren - Bepaalt de te registreren gegevens

	CLB	Leerlingen	Ouders	School	Beleid
<p>Gezondheidsbevordering De vakoverschrijdende eindtermen en de ontwikkelingsdoelen inzake gezondheidseducatie situeren zich hier</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kan een aanbod formuleren aan de school - Kan ondersteuning bieden aan de school - Informatie verzamelen over externe deskundigen 	<ul style="list-style-type: none"> - Hebben inspraak en werken actief mee aan het bepalen van de doelstellingen en de realisatie ervan 	<ul style="list-style-type: none"> - Hebben inspraak bij het bepalen van de doelstellingen en de realisatie ervan 	<ul style="list-style-type: none"> - Heeft bij het formuleren van doelstellingen niet enkel aandacht voor kennisoverdracht, maar ook voor gedragsontwikkeling - Tracht gezondheidseducatie te integreren in het gezondheidsbeleid - Houdt bij de uitwerking rekening met de verschillende participanten - Doet inspanningen om dit projectmatig te benaderen - Doet indien nodig beroep op externe deskundigen 	<ul style="list-style-type: none"> - Middelen verlenen aan de school en het CLB om op een kwaliteitsvolle manier aan gezondheidsbevordering te kunnen doen - Afstemming zoeken tussen de verschillende ondersteunende instanties in functie van verhogen van deskundigheid - Een consequent beleid voeren in overleg met andere departementen - Meer aandacht schenken aan gezondheidsbevordering

	CLB	Leerlingen	Ouders	School	Beleid
Begeleiden van leerlingen of groepen van leerlingen met specifieke vragen rond gezondheid	<ul style="list-style-type: none"> - Begeleiden van leerlingen, rekening houdend met het subsidiariteit-principe - Zicht hebben op structuur en werking van de interne leerlingenbegeleiding op school - Zich informeren over de lokale organisatie van de dienstverlening - Informatie verstrekken over welzijns- en gezondheidsinstellingen - Afspraken vastleggen met externen - Fungeren als draaischijf tussen leerlingen, ouders, school en 	<ul style="list-style-type: none"> - Actieve medewerking bij het verhelderen van de vraag - Stemt in en is betrokken bij de verschillende stappen van de begeleiding 	<ul style="list-style-type: none"> - Gezien het subsidiariteit-principe is de ouder eerste verantwoordelijk voor de opvoeding van de leerling - Stemt in (<14 jaar) en is betrokken bij de verschillende stappen van de begeleiding 	<ul style="list-style-type: none"> - Gezien het subsidiariteit-principe is de school medeverantwoordelijk voor de opvoeding van de leerling - Signaalgedrag kunnen herkennen - Overleg met CLB omtrent concrete taakverdeling in het beleidsplan en/of afsprakennota 	<ul style="list-style-type: none"> - Overleggen met de verschillende departementen - Mogelijkheid bieden tot deskundigheidsbevordering bij de betrokken partners - Vorm geven en duidelijkheid scheppen aangaande de opdracht van het CLB. - Stimuleert de afstemming tussen CLB en andere organisaties die actief zijn bij leerlingenbegeleiding o.a. zoals gebeurt bij het project Integrale JeugdHulpVerlening

	externe organisaties				
--	----------------------	--	--	--	--

Enkele beschouwingen

De individuele leerling wordt benaderd binnen gezondheidsvoorlichting en –opvoeding met het uiteindelijke doel dat hij de intentie zou hebben om te kiezen voor gezond gedrag in plaats van voor ongezond gedrag. Dat dit niet lukt door hem op de hoogte te brengen van wat gezond en ongezond is, heeft iedereen ondertussen wel door. Dit vraagt ook een omschakeling bij het schoolpersoneel want kennisoverdracht is traditiegetrouw een schoolse activiteit. Nochtans heeft *gezondheidsvoorlichting en –opvoeding pas effect wanneer men vooral aandacht besteedt aan de attitudes* van leerlingen tegenover een bepaald gedrag, aan het *inoefenen van vaardigheden*. Hierbij dient men ook oog te hebben voor de *sociale invloed* op leerlingen, het schoolbeleid en de contextuele, structurele maatregelen.

Gezondheidsbevordering is een strategie die naast veel intern overleg ook veel overleg met externe instanties vergt; met andere woorden die heel arbeids- en tijdsintensief is. Daarbij komt nog dat men heel doelgroepspecifiek dient te werken en dat vooraf geconcipeerde vormingspakketten dienen gecheckt te worden op hun geschiktheid voor de uiteindelijke doelgroep.

In Vlaanderen nemen we een tendens waar die neigt naar meer input voor gezondheidsbevordering, naast de ziektepreventie. Het CLB-decreet bevestigt deze trend, doch de *structurele operationalisering* ervan laat veel te wensen over. Hierdoor wordt het bijna onmogelijk gemaakt om de school op een efficiënte manier te ondersteunen bij ‘gezonde projecten’.

Ondersteuning bieden vereist een andere deskundigheid dan individuele leerlingenbegeleiding. Om dit te kunnen opvangen is het nodig dat CLB-ers continu zich bijscholen